

Posudok habilitačnej práce

Téma habilitačnej práce: Kariérové poradenstvo a možnosti facilitácie kariérového vývinu nepočujúcich

Autor habilitačnej práce: PhD.Marian Groma,CSc

Oponent habilitačnej práce: doc.Mgr.Margita SchmidtováPhD.

Problematika kariérového poradenstva je téma, ktorej sa venuje pozornosť na celom svete a ináč tomu nie je ani v podmienkach Slovenskej republiky. Predložená habilitačná práca je nanajvýš aktuálna, aj preto, že samotné kariérové poradenstvo priamo ovplyvňuje kvalitu života nepočujúcich. Je to oblasť, ktorej sa venujú teoretici rozličných vedných disciplín, praktici a je súčasťou politickej agendy na národnej aj medzinárodnej úrovni, čo autor obšírne dokumentuje v habilitačnej práci. S ohľadom na súčasný nárast polemík v súvislosti s kariérovým poradenstvom nepočujúcich a jeho možností realizácie v súvislosti s trendmi profesionalizácie kariérového poradenstva v rámci Slovenska a Európy sa javí ako dôležité prispievať výskumne podloženými poznatkami na toto téma, obzvlášť pokiaľ sa jedná o zistenia dané do určitej komparácie s inými štátmi ako je to v prípade tejto práce.

Spracovanú monografiu možno chápať ako prepracovaný pohľad na zložitý multifaktorálne a multikulturálne proces, ktorý vyžaduje hľadanie teoretických východísk aplikovaných do uceleného, zmysluplného funkčného systému zasahujúceho človeka v biodromálnej perspektíve. Text práce je rozpracovaný do ôsmich kapitol, prvé tri kapitoly majú všeobecný charakter, štvrtá až ôsma sa špecificky venuje kariérovému poradenstvu u nepočujúcich.

V úvode habilitačnej práce autor podrobne zdôvodňuje motiváciu výberu témy a náväznosť jej spracovania na výskumné projektové aktivity uskutočňované v rámci Európy. Vyjadruje sa tiež k základnému pojmovému aparátu v texte, k sledovanému cieľu, ku štruktúre, k metodologickým zámerom.

Prvá kapitola je venovaná deskripcii aktuálneho stavu kariérového poradenstva z filozoficko-historického aspektu, autor poukazuje a komparuje súčasné kariérové poradenstvo, ktoré odráža spoločenské zmeny, ekonomické zmeny a zmeny v potrebách trhu práce a následne aj zmeny postavenia človeka vo svete práce. Upozorňuje na vplyv technologického pokroku, explóziu demografických zmien, rozvoj multikulturálneho hnutia,

internacionalizáciu a globalizáciu na ich vplyvy na dnešné kariérové poradenstvo. Autor upozorňuje na aktuálnu ponuku kariérového poradenstva a jeho posúdenia vo vzťahu k inštitucionalizovanému výchovnému a psychologickému poradenstvu a špeciálnopedagogickému poradenstvu. Kriticky, reálne hodnotí aktuálny stav kariérového poradenstva u nás, upozorňuje na absenciu koncepcie rozvoja služieb kariérového poradenstva, absenciu výskumu kariérového poradenstva, absenciu systémového prístupu, vzdelávanie kariérových poradcov, prístupnosti kariérového poradenstva. Obširnejšie sú diskutované existujúce koncepty a modely postihnutia ako východiská pre kariérové poradenstvo pre postihnutých. Za dôležité považujem výber a komparovanie najdôležitejších údajov týkajúcich sa priamo každého z existujúcich modelov postihnutia, pri každom z nich špecifikuje deficit z pohľadu zdravotných podmienok, podmienok zamestnania, podmienok učenia. Autor sa nevyhýba edukačno metodickým témam ako koncepcia a kvalita vzdelávania, upozorňuje na výsledky kurikulárnych reforiem, za kľúčový vo vzťahu ku kvalite života považuje rozvoj gramotnosti. Objektívne hodnotí zmeny týkajúce sa preferovaných či uznávaných komunikačných techník a prístupov vzdelávania nepočujúcich, k problematike pristupuje kriticky s rešpektovaním objektívne zistených poznatkov. Štvrtá až ôsma kapitola sú najcennejšie, analyzujú danú problematiku úzko špecificky na nepočujúcich. Autor orientačne poukázal na špecifiká utvárania psychiky nepočujúcich, špecifikuje základnú klasifikáciu porúch sluchu, upozorňuje na veľkú heterogénnosť ľudí s poruchou sluchu, špecifikuje identitu nepočujúcich a kultúrne aspekty hluchoty.

Vysoko možno oceniť kritické závery jednotlivých tém, osobitne poukazujúce na nedostatky a nedostatočné riešenia v oblasti špecifikovania identity nepočujúcich osobnej a rolovej identity, podielu determinácie zvonku a zvnútra. Oceňujem podrobnejší pohľad a komentovanie faktorov ovplyvňujúcich kariérové poradenstvo s možnosťou facilitácie kariérového vývinu nepočujúcich.

Autor poukázal na nevyužitú možnosť psychodiagnostických metód pracovnej psychológie, použitie špecifických metód diagnostiky u nepočujúcich, u ktorých je evidovaná nižšia miera gramotnosti, na špecifickú komunikáciu nepočujúcich, diagnostiku profesionálnych záujmov, na problémy používania neupravených a neadaptovaných metód skúmania, na úskalia používania testov a dotazníkov, nižšiu validitu výsledkov, a na iné negatívne efekty pri interpretácii výsledkov získaných dotazníkovou metódou. Je potrebné oceniť spracované špecifiká súvisiace s konzistentnosťou odpovedí podľa stereotypov, s kultúrnymi stereotypmi

a vyhranenými kľúčovými postojmi kultúry Nepočujúcich, ktoré môžu ovplyvniť odpovede na položky dotazníka v zmysle želaní predstaviteľov kultúry n/Nepočujúcich.

Objektívne na základe skúmania sú hodnotené faktory stimulujúce a facilitujúce vývin nepočujúcich, autor rozpracoval citlivú oblasť porozumenia správania nepočujúcich. Možno súhlasiť s hodnotením možností a limitov osvojovania si jazykových kompetencií v súvislosti s metódami vzdelávania, a aj následnými súvislosťami obmedzujúcimi zaradenie na trh práce. V rámci sociálnej inklúzie hodnotí možnosti a formy integrácie, pričom kriticky rozoberá vhodnosť a priemernosť takejto formy vzdelávania. V kontexte reziliencie poukazuje na limity zvládania náročných situácií v rodinách s nepočujúcimi deťmi. Výstižne je spracované personálne zabezpečenie, angažovanosť samotných nepočujúcich v kariérovom poradenstve, práve tieto otázky sú jednými z rozhodujúcich pre skvalitnenie poradenskej práce a hlavne kariérového poradenstva. Kompetencie poradcu a etické aspekty v kariérovom poradenstve nepočujúcich úzko súvisia s osvojením si multikulturálnych kompetencií v poradenstve pre nepočujúcich. Autor upozorňuje na potreby profesionalizácie kariérového poradenstva pre nepočujúcich na všetkých úrovniach a aj v prostredí neziskového sektora. Vyzdvihuje význam a praktický prínos projektov, ktoré pomáhajú podporovať kariérový vývin a zamestnávanie nepočujúcich prostredníctvom podporných služieb, tlmočnických služieb realizovaných rôznymi organizáciami v terciárnej sfére.

Pre potreby teórie a praxe sú významné autorové odporúčania pre kariérové poradenstvo nepočujúcich, v ktorých sú rozpracované zásady a podmienky rešpektovania potenciálu jazykových a kultúrnych atribútov hluchoty, podmienky pre rozvoj schopností a kompetencií v rámci facilitačnej funkcie, ako aj širšie požiadavky na vzdelávacie prostredie (vypracovanie štruktúrovaných programov, ktoré budú súčasťou vzdelávacích programov).

Kariérové poradenstvo pre nepočujúcich zakomponoval autor do širších súvislostí, ktoré úzko spolu súvisia s problematikou zdravotného postihnutia, vzdelávania, jazykovej kompetencie, kultúry nepočujúcich a mnohými environmentálnymi faktormi. Kariérový vývin nepočujúcich je v našej odbornej literatúre v takomto ponímaní spracovaný po prvýkrát a jeho spracovanie presahuje rámec Slovenska. Publikácia vyplňuje medzeru v oblasti kariérového poradenstva nepočujúcich v našich podmienkach. Autor poukazuje na potrebu konštruovať špecifické podmienky podporujúce kariérový vývin nepočujúcich jednotlivcov so sluchovým postihnutím. Teória a prax dostala v spracovanej monografii modelovú

predstavu kariérového poradenstva nepočujúcich. Autor zvýraznil potrebu kariérových poradcov, ktorí pomôžu prijatiu nepočujúcich ako súčasť populácie, ako súčasť ľudskej spoločnosti.

Publikovaná práca je významným príspevkom k rozšíreniu poznatkov, autor sa opiera sa aj o vlastné výskumné zistenia, niektoré závery vyplývajú zo skúseností z praxe. Poznatky sú dopĺňované mnohými odkazmi na rôzne publikované zdroje, tak tuzemské ako aj zahraničné. Zoznam bibliografických odkazov obsahuje vyše 210 titulov tuzemskej a zahraničnej literatúry monografického i periodického charakteru. Do práce autor mohol zapracovať abstrakt v anglickom jazyku.

Otázky do diskusie:

1. Akým spôsobom sa podľa vás zmenili jednotlivé oblasti kariérového poradenstva vo vzťahu k inkluzívnemu vzdelávaniu v SR za posledných 20 rokov? Ktoré oblasti Vy osobne považujete v súčasnosti za najviac problematické?
2. Ako vnímate pohľady na kariérové poradenstvo zo strany kultúry Nepočujúcich vo svete a v našich podmienkach?
3. Do akej miery ovplyvňuje efektívnosť kariérového poradenstva prítomnosť prípadne neprítomnosť kariérových poradcov v poradenských systémoch?

Záver:

Z komplexného pohľadu možno jednoznačne konštatovať, že v práci sa objavujú nové a obohacujúce poznatky nielen z oblasti špeciálnej pedagogiky, ale tiež príbuzných odborov, predovšetkým pedagogiky, psychológie, andragogiky, učiteľstva na každom stupni vzdelávania. Ich hodnota je zvýraznená odkazmi na rozsiahle výskumné zistenia. Komparačný charakter práce ju posúva na medzinárodnú úroveň, pričom uvedené výsledky výskumu možno podrobiť ďalej porovnávaníu v prípadnom následnom výskume v iných krajinách. Vysoko možno vyzdvihnúť autorove kritické komentáre a implementáciu vlastných názorov na sledované problematické oblasti kariérového poradenstva a komplexné poňatie problematiky z mnohých relevantných hľadísk (právneho, filozofického,

historického, edukačného, medzinárodného). Habilitačná práca výraznejšie pomôže pri etablovaní kariérového poradenstva pre nepočujúcich na Slovensku.

Habilitačná práca autora PhD Marian GromaCSc. splňuje požiadavky štandardne kladené na habilitačné konanie a prináša nové vedecké poznatky.

Z uvedených dôvodov

odporúčam

Vedeckej rade Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského, aby bola po jej úspešnej obhajobe udelená vedecko-pedagogická hodnosť docent v odbore špeciálna pedagogika.

V Bratislave 26.01.2013

doc.Mgr.Margita Schmidtová, PhD.

oponentka habilitačnej práce

